

Posudek práce *Dějiny plzeňského českobratrského Korandova sboru po roce 1945*

Autor: Lukáš Vydra. Fakulta pedagogická, Západočeská univerzita v Plzni, Vedoucí práce: doc. PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Posudek vypracoval Michael Pfann, Ph.D.

Předkládaná práce přináší cenný pohled na život Korandova sboru Českobratrské církve evangelické v Plzni v období od konce druhé světové války. Je prvním souhrnnou prací o dějinách tohoto sboru. Práce ovšem trpí značnými metodologickými nedostatky, z nichž některé považuji za zásadní.

Autor si v úvodu klade dvojí cíl: 1) „Hlavním cílem této studie je předložit přehledné dějiny Korandova sboru (...) po roce 1954.“ 2) „Dále zvýšit povědomí o Korandově sboru.“ (S. 5.) První cíl se autorovi povedlo splnit úměrně rozsahu a typu práce. Ke splnění druhého cíle má sloužit zveřejnění výsledků práce v „budoucím sborníku Korandova sboru“. Je chvályhodné, že autor myslí na sdílení svých poznatků.

Autor vychází z „nemnoha publikací“, které se o sboru zmiňují; „skromných archivních pramenů“ – z archivu sboru a z Ústředního církevního archivu ČCE – a obzvláště z rozhovorů s pamětníky (s. 4.). Autor si opakovaně stěžuje na nedostatek archivních pramenů (např. s 11). Zdá se ovšem, že sborový archiv ve skutečnosti zcela pomíjí (dokumenty z něj nejsou uvedeny v seznamu pramenů). Přitom v archivu (byť neuspořádaném, s. 31) musí být alespoň zprávy z Výročních sborových shromáždění a zápisy ze schůzí staršovstva dohledatelné. Obojí zpravidla nabízí poměrně bohatý vhled do života sboru, přičemž první zmiňované jsou prozkoumatelné i v rámci práce tohoto rozsahu. Jak autor pracuje s dokumenty z Ústředního církevního archivu, není zřejmé. Zcela zásadní chybou předkládané práce je totiž fakt, že autor neuvádí citace pramenů, z nichž vychází. V poznámkách pod čarou najdeme reference pouze k doslovným přímým citacím. K nepřímým citacím reference zcela chybí. Často tak není zřejmé nejen to, odkud autor čerpá, ale ani to, kdy se jedná o závěry pamětníků, kdy o jeho vlastní. Je na pováženu, že tato skutečnost unikla vedoucí práce.

S výše zmiňovanými publikacemi autor pracuje až na výjimky v kapitolách tematicky předcházejícím zkoumanému období. Je sice pravda, že pro pojednávání období neexistuje pro ČCE žádná souborná práce. Existují ovšem dílčí práce (např. práce P. Morée, Petra Dinuš, edice Cesta církve, sborník Církev v proměnách času II a III ad.) a publikace k obecným dějinám, které by umožnily jak zasazení do kontextu, tak seznámení s církevními reáliemi a pojmy. Slabá obeznámenost s obojím práci značně škodí a místy vede k milným závěrům, či chybným tvrzením.¹

Kombinace dobových písemných historických pramenů s orálně-historickými se jeví pro zkoumaný předmět práce jako velmi vhodná. Nesporným přínosem pamětnických rozhovorů je jejich subjektivita, tedy osobní perspektiva, osobní reflexe událostí, lidí, vztahů i vzpomínky na „nezapisované“. Jako zdroj informací ve smyslu „tvrdých dat“ ovšem pro subjektivitu vzpomínání a limity lidské paměti mohou být pamětnické rozhovory využity pouze a právě v kombinaci s dalšími prameny a především při plném uvědomění podmíněnosti osobního vzpomínání.² Plodné analytické a interpretační nástroje pro výzkum prostřednictvím rozhovorů nabízí metodologie kvalitativního výzkumu. Jako výlučný zdroj informací ovšem pamětnické rozhovory nejsou vhodné. Autor se přitom ve větší části práce spoléhá téměř výhradně na ně.

¹ Např. S. 10: Evangelický duchovní se nazývá jako farář, nikoli kněz. Perzekuce evangelických farářů nebyla zpočátku komunistické vlády ve srovnání s katolickými kněžími zvláště tvrdá.

² Např. S. 11: „Pan profesor si pamatuje na větu z Klimeckého kázání, kterou mi přesně ocitoval.“ Odkud víme, že větu cituje přesně?

Předkládané práci by prospěla větší obezřetnost a interpretační práce v nakládání s pamětnickými rozhovory. Pro historickou studii s nárokem informovat o životě sboru je třeba rozhovory vyvážit archivním výzkumem, popřípadě zvolit jiný cíl práce (např. reflexe nad sborovým životem očima jeho účastníků). Rozhovory, které autor vedl, přitom zřetelně nabízejí bohatý potenciál.

Přese všechny zmíněné výhrady k metodologii práci považuji za přínosnou. Její největší hodnota leží právě ve slušném počtu pamětnických rozhovorů, které autor vedl. Práce skutečně dodává obecný přehled o dějinách sboru, jak jen to její rozsah umožňuje. Právě díky rozhovorům s pamětníky nejen z řad farářů, ale i laiků nabízí nejen přehled o instituci církve – o jejich pracovnících a budovách –, ale i nesamozřejmý vhled do samotného života sboru. Její nesporný přínos tkví také v tom, že zaznamenává události a děje, které jinde doposud pojednány nejsou. Ze vzpomínek pamětníků vysvítají osobní postoje a hodnocení dané doby, sborových procesů i lidí ze sborů. Právě rozměr pamětnické reflexe si říká o detailnější rozpracování. Hodnotné jsou také zprávy o ekumenické spolupráci sboru za tzv. normalizace. Díky délce zkoumaného období z práce poutavě vystupuje vývoj, kterým církev i společnost v uplynulých desetiletích prošla. Také skutečnost, že autor sám – zdá se – není církevní „insider“ může nabízet perspektivu, která je pro práce s církevní tematikou vzácná.

Pro řečené v posledním odstavci si dovoluji autorovi doporučit, aby své studie využil jako základu pro absolventskou (bakalářskou, diplomovou) práci. Po překonání metodologických nedostatků jeho výzkum totiž nabízí bohatý potenciál. Jak autor sám zmiňuje na straně 31, o výzvách pro dalšímu bádání ostatně sám dobře ví.

Ve Vrchlabí 14. 4. 2020

Michael Pfann, Ph.D.